

РЕШЕНИЕ

№ 8204

гр. София, 27.02.2026 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Второ отделение 33 състав, в
публично заседание на 29.01.2026 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Галин Несторов

при участието на секретаря Антонина Бикова, като разгледа дело номер **9569** по описа за **2025** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 145 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс /АПК/.

Образувано е по жалба от Х. Г. Х., гражданин на Република Т., подадена чрез адв. С. И. срещу Заповед № О-490/2025-07-09, издадена от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина (ИАЧБ), с която на основание чл. 19, ал. 9 от Закона за администрацията, чл. 59, ал. 1 от Административнопроцесуалния кодекс във вр. с чл. 2 и чл. 3 от Закона за българите, живеещи извън Република България и чл. 14, ал. 1, изр. второ от Правилника за дейността на Изпълнителната агенция за българите в чужбина по издаване на удостоверения за български произход, е отказано издаването на удостоверение за български произход на Х. Г. Х..

Жалбоподателят излага подробни аргументи за незаконосъобразност на оспорения акт, като иска неговата отмяна поради съществено нарушение на административнопроизводствените правила, противоречие с материалноправните разпоредби и несъответствие с целта на закона. От приложените към заявлението документи се установило, че Х. Г. Х. е низходящ на Х. И. С. и А. Р. Х., които са негови дядо и баба, родители на неговия баща С. Х. И., [дата на раждане] в [населено място], [община], област К.. Твърди, че както дядо му и баба му, така и техните родители (неговите прабаба и прадядо), са били български поданици, жители на [населено място], с българско самосъзнание и част от българската общност, макар и с различно вероизповедание. Въпреки, че приел за безспорни гореизложените фактически положения, както и че Х. и А. били изселени принудително в Република Т. през 1950 г., ответникът издал обжалвания отказ, позовавайки се на Закона за българското поданство от 1940 г. (чл. 15 и 66), според който български поданици от небългарски произход, които се изселват от страната, губят българското си

поданство с факта на изселването. Вземайки предвид единствено посочената народност и имена на възходящите на жалбоподателя, издателят на акта е приел, че същите не са българи по смисъла на закона, поради което и жалбоподателят не е с български произход. Неправилно и в противоречие с формиралата се константна съдебна практика по въпроса, административният орган е приравнил легалният термин „лице от българска народност или етнос“ и „български поданик/гражданин“ с термина „българин“. Жалбоподателят навежда доводи, че при произнасянето си, органът не е провел всестранно и задълбочено изследване на фактите и обстоятелствата от значение за случая и не е проверил и обсъдил доказателствата по заявлението в тяхната взаимовръзка и единство, което довело до издаването на акт в несъответствие с разпоредбите на чл. 7, чл. 34, ал. 3 и чл. 35 от АПК. Моли съда да отмени заповедта и да задължи административния орган да издаде исканото удостоверение за български произход. Моли да бъдат допуснати и изслушани в съдебно заседание двама свидетели при режим на довеждане, които да установят принадлежността на бабата на жалбоподателя - А. Р. Х. към българската общност. Не претендира разноски.

В съдебно заседание жалбоподателят, редовно призован, не се явява. Представява се от адв. И., с представено по делото пълномощно, който поддържа жалбата и моли за отмяна на процесната заповед. Подробни аргументи по основателността на жалбата, процесуалният представител на жалбоподателя излага в писмени бележки от 10.02.2026 г.

Ответникът – изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина, редовно призован, се представява от юриск. Р., с представено по делото пълномощно. Оспорва основателността на жалбата и моли за нейното отхвърляне. В хода на устните състезания посочва, че делата за удостоверяване на български произход имат сложен терминологичен характер, а законови определения относно българския произход няма, поради което се използва Закона за българите живеещи извън пределите на РБ и лицата заявяват исканията си във визовия център. В заключение допълва, че оспорваният се е обърнал към Агенцията за получаване на виза тип „Д“, което му дава право за пребиваване на територията на Република България. Обобщаващи правни съображения по законосъобразността на оспорения акт излага в писмена защита от 06.02.2026 г. Не претендира разноски.

СГП - редовно призована, не изпраща представител и не изразява становище по жалбата.

Административен съд - София град, след като обсъди събраните по делото доказателства и становищата на страните, приема за установено следното от фактическа страна:

Административното производство е започнало на 03.06.2025 г., когато Х. Г. Х. е подал до изпълнителния директор на ИАЧБ, заявление вх. № 0490/03.06.25 г., за издаване на удостоверение за български произход.

В обстоятелствената част на заявлението е посочено, че Х. Г. Х. е лице с турско гражданство, семейно положение - женен с две деца, а удостоверението му е необходимо, за да послужи при подаване на документи за виза „Д“ в консулска служба И..

Към заявлението са приложени документи, за доказване на обстоятелството, че единият възходящ е българин; декларация за българско национално самосъзнание – приложение №3 (л. 39); декларация за приемане на политиката на Агенцията за използване на лични данни – приложение №4 (л. 40) и заверено копие на задграничния паспорт (л. 42). Документите, които са приложени към заявлението като доказателства за български произход включват: копие на акт за раждане № 94/18.07.1946 г. на С. Х. И., роден в дома си в [населено място], в семейството на Х. И. С. и А. Р. Х. – и двамата български поданици, както и копие от регистъра за населението на [населено място], в който фигурират родителите (л. 60-62); удостоверение за идентичност на имената № 109/2025, издадено от МВР, ГД „НГ“ – Република Т. (л. 50) и изселнически паспорт №

292/02.08.1950 г. на НРБ, от който е видно, че на Х. И. С., [дата на раждане] в [населено място], околия М., народност - турчин, български гражданин, е било позволено да се изсели в Т., придружен от своята съпруга А. и трите им деца (л. 54). От представеното удостоверение за раждане № 538/13.06.1975 г. е видна и роднинската връзка на сина на А. – С. Х. И. (понастоящем Х.) с неговия син – Х. Г. Х. (л. 43).

Въз основа на подаденото заявление за издаване на удостоверение за български произход, съгласно чл. 35, ал. 2 от ППЗЧРБ във вр. с чл. 25, ал. 1, т. 1 от ЗЧРБ, е изготвено становище от А. Стеблецка – технически сътрудник в „БО и ИД“, с което се предлага да бъде постановен отказ поради липса на доказан български произход.

На 09.07.2025 г. изпълнителният директор на ИАЧБ издава заповед № О-490/2025-07-09, с която е отказано издаването на удостоверение за български произход на Х. Г. С. Х.. Изложени са мотиви, че бащата и дядото на заявителя са български поданици, с турска народност и религия мохамедани. Посочено е също, че заявителят и неговите възходящи не са от български произход, тъй като не са носители на българската традиционна фамилна именна система, не изповядват традиционната за българите религия и нямат генетична връзка с българи.

По време на проведеното по делото открито заседание бяха разпитани свидетелите Ф. И. Л. и Х. А. М., с чиито показания се установиха следните факти: бабата на жалбоподателя - А. Р. Х., е родена в [населено място], [община]. След като се омъжила, е заживяла в [населено място], което се намира на около 2 км. от родното ѝ село. Завършила е българско училище, постоянно е общувала на български език, била е атеист и с българско самочувствие. Имала е роднини с български произход. Работила е в селското стопанство към „Б.“ в „Д. басма“ – тютюнопроизводство. Празнувала е български празници, сред които 1-ви май и 24-ти май, обичала е кукерите, пяла е български песни. Казвала е, че щом живеят в България, ще спазват българските обичаи. Свидетелите посочват, че роднините им са служебно вписани с турска народност от държавен орган (длъжностно лице по гражданско състояние). Към днешна дата поддържат отношения с Х., който и в момента общува и учи децата си на български език.

Писмени декларации с нотариална заверка на подписа от свидетелите във връзка с истинността на дадените в тях показания са представени и с жалбата, като същите са приложени в кориците на делото (л. 9-10).

Съдът намира показанията на свидетелите за логични, непротиворечиви и лишени от елементи на заинтересованост, поради което следва да бъдат кредитирани.

При така установената фактическа обстановка, съдът формира следните правни изводи:

Процесният отказ е постановен по подадено от жалбоподателя заявление за извършване на административна услуга по смисъла на § 1, т. 2, б. “в“ от ДР на Закона за администрацията (ЗА). Съгласно § 8 от ПЗР на АПК уредените в кодекса производства за издаване на индивидуални административни актове и тяхното обжалване по административен и съдебен ред се прилагат и при извършването на административни услуги, както и при обжалването на отказите за извършването им, освен ако в специален закон е предвидено друго. Отказът за издаването на документ от значение за упражняване на права е приравнен на индивидуален административен акт.

Жалбата е депозирана в законоустановения срок от лице, което има правен интерес от оспорването и е насочена срещу подлежащ на съдебен контрол индивидуален административен акт по смисъла на чл. 21, ал. 3 от АПК.

По тези съображения съдът приема, че жалбата е допустима и подлежи на разглеждане по същество.

Разгледана по същество, жалбата е основателна по следните съображения:

Оспореният акт е издаден от компетентен административен орган /чл. 146, т. 1 от АПК/. Компетентността на издателя на акта произтича от разпоредбите на чл. 4, ал. 1 и чл. 5, т. 21 от Устройствения правилник на ИАБЧ, съгласно които Агенцията се ръководи и представлява от изпълнителен директор, който е орган на изпълнителната власт и който издава индивидуални административни актове в кръга на своите правомощия. Съгласно чл. 35, ал. 2 от ППЗЧРБ удостоверението за български произход, необходимо за нуждите на производството за предоставяне на право на постоянно пребиваване по чл. 25, ал. 1, т. 1 от ЗЧРБ, се издава от Изпълнителната агенция за българите в чужбина.

На следващо място, административният акт е издаден в предвидената от законодателя писмена форма, но при липса на конкретни мотиви, обуславящи решението на административния орган /чл. 146, т. 2 вр.с чл. 59, ал. 1 и 2 от АПК/. От съдържанието на оспорения акт е видно, че липсват мотиви на органа, обосноваващи извода, че заявителят не е българин и не притежава български произход по смисъла на чл. 2 и чл. 3 от Закона за българите, живеещи извън Република България.

Законовото изискване за мотивиране на индивидуалните административни актове означава те да съдържат съвсем конкретни съображения за издаването им – както фактически, така и правни, като мотивите трябва да кореспондират с искането (заявлението) и от тях следва ясно да личи становището на административния орган по неговата основателност от фактическа и правна страна. Приложените към заявлението документи са били на разположение на органа, но същите не са коментирани по никакъв начин в оспорената заповед. В заповедта бланкетно е посочено, че са представени акт за раждане на заявителя, акт за раждане, издаден от общинска администрация Д., Р. България на неговия баща и изселнически паспорт от НРБ на неговия дядо, без да са обсъдени другите представени от него документи. Липсата на мотиви не дава възможност на съда да осъществи контрол за законосъобразност на издадения индивидуален административен акт и ограничава възможността на заинтересуваните страни да се защитят, поради което представлява самостоятелно основание за отмяна на акта по смисъла на чл. 146 т. 2 от АПК.

Административният акт е постановен при допуснати съществени нарушения на административнопроизводствените правила, което е самостоятелно основание за отмяна на оспорения акт по смисъла на чл. 146 т. 3 от АПК.

С приложената в преписката декларация, Х. Х. е обективирал изявление за българско национално съзнание и български произход. Спорният момент по делото е дали заявителят има поне един възходящ от български произход.

Българският произход е правнозначим юридически факт, който се доказва с документ, издаден от български или чужд орган според чл. 3, ал. 1, т. 1 от Закона за българите живеещи извън Република България. В конкретния случай е представен документ от чужд държавен орган. С удостоверение за идентичност на имената №109/2025, издадено от МВР, ГД “НГ“ – Р. Т., се установява, че А. Р. Х. (записана в гражданските регистри на Р. Т. като А. Х./к), с турско ЕГН: , е притежавала предишно гражданство – българско. В данните за лицето, което е кандидатствало за издаването на документа е вписан Х. Х., с турско ЕГН: , в качеството му на внук на получила турско гражданство А. Х.. Отражено е още, че към удостоверението е приложено ксерокопие на документа, който показва имената ѝ преди да бъде приета в турско гражданство. Удостоверението за идентичност на имената е официален документ по смисъла на чл. 3, ал. 1, т. 1 от ЗБЖИРБ и същият е придружен от копие на изселническия паспорт № 000162, показващ данните на лицето/лицата (имена, рождена дата, гражданство) преди придобиване на турското гражданство с решение № 3/13347 от 13.07.1951 г. Предвид осъществения фактически състав по чл. 2, т. 1 от ЗБЖИРБ, следва да се приеме, че възходящият на жалбоподателя - А. Х. (А. Х./к), е лице от български произход.

Тези доказателства не са обсъдени в тяхната взаимовръзка и единство, и правният извод за липса на основания за издаване на удостоверение за български произход е формиран в несъответствие с чл. 34 и чл. 35 от АПК. Съгласно императивната разпоредба на чл. 34 ал. 3 от АПК, административният орган осигурява на страните възможност да изразят становище по събраните доказателства, както и да представят допълнителни доказателства, като определя срок не по-дълъг от 7 дни, в който страните могат да правят писмени искания и възражения. Съгласно чл. 35 от АПК индивидуалният административен акт се издава, след като се изяснят фактите и обстоятелствата от значение за случая и се обсъдят обясненията и възраженията на заинтересованите граждани и организации, ако такива са дадени, съответно направени.

Административният орган е приел, че заявителят и неговите възходящи не са от български произход, тъй като не са носители на българската традиционна фамилна именна система, не изповядват традиционната за българите религия и нямат генетична връзка с българи, без да посочи каквито и да било правни основания за това. В тази връзка, не е предоставена възможност за становище и ангажиране на допълнителни доказателства, а само на формално основание е отказано да бъде издаден удостоверителния документ. Допуснатото нарушение е съществено, тъй като, ако не беше извършено, би могло да доведе до формиране на друг краен правен резултат, който да бъде удовлетворителен за Х. Х..

Така понятието „лице от български произход“ е дефинирано в т. 1 на § 2 от ДР на ЗБГ, съгласно която това е лице, на което поне единият възходящ е българин.

Настоящата съдебна инстанция се придържа към съдебната практика, която тълкува това определение в смисъл, че някой от възходящите на молителя е българин по етнос и самосъзнание, а не дали същият е бил някога български гражданин.

„Български гражданин“ и „лице от български произход“ са две отделни, самостоятелни, различни по смисъл и съдържание понятия, видно и от термините, използвани в чл. 25, ал. 1 и чл. 25, ал. 2 от Конституцията.

Настоящият съдебен състав се съобразява с изложеното в мотивите на Решение № 7028/09.06.2020 г. по адм. дело № 12109/2019 г. на ВАС, III отделение, относно тълкуването на понятието „лице от български произход“, съдържащо се в т. 2 от мотивите на Становище на съдия проф. д-р по право Т. Т. в подкрепа на Решение на Конституционния съд № 12 от 23 юли 1996 г. по к.д. № 13/1996 г., доколкото същите мотиви съдържат ясно разграничение на това понятие по смисъла на чл. 25, ал. 2 от Конституцията от понятието „български гражданин“ по смисъла на чл. 25, ал. 1 от Конституцията, а именно:

„Българинът е лице, което по своя произход (от майката или бащата) е с българска кръв. Българинът не е задължително български гражданин. Той може да бъде молдовски, унгарски или германски гражданин, но това не го прави по-малко българин от българските граждани. Понятието "българин" е етническо, а не юридическо. Единствената привилегия, която Конституцията създава за българите, е възможността да придобиват българско гражданство по облекчен ред, ако вече нямат такова - чл. 25, ал. 2 от Конституцията.

Обратно, понятието "български гражданин" е юридическо по своето съдържание. Български граждани (включително "по рождение") могат да бъдат не само българи, но и лица с друга етническа принадлежност - турци, арменци, китайци и т.н. В разпоредбата на чл. 93, ал. 2 от Конституцията е визирано юридическото понятие "български гражданин по рождение". То е формално по своето съдържание и следва да се изяснява единствено с правни аргументи”.

Налице са разпоредби и в самия Закон за българското гражданство (ЗБГ), които разграничават понятието „български гражданин“ от „български произход“. Така например, в чл. 15, ал. 1 от ЗБГ,

законодателят е предвидил като отделни хипотези, придобиването на българско гражданство по натурализация, когато лицето е от български произход (т. 1) или когато единият му родител е български гражданин или е починал като такъв (т. 3). Различни са и доказателствата, установяващи едната или другата хипотеза. В чл. 15, ал. 2 ЗБГ, законодателят е предвидил, че в производството за придобиване на българско гражданство по натурализация по ал. 1, т. 1, с молбата се представят официални документи, издадени от български или чуждестранни органи, с които молителят удостоверява, че има родствена връзка с поне едно лице - негов възходящ до трета степен включително, което е от български произход. Документите трябва да съдържат информация за имената на възходящия и родствената му връзка с молителя.

При горното тълкуване и предвид допуснатите съществени нарушения на административнопроизводствените правила - липса на реквизити и мотиви по смисъла на чл. 59 от АПК, както и поради постановяването на акта в нарушение на чл. 35 и чл. 36 от АПК - при неизяснена фактическа обстановка и без да бъдат обсъдени многобройните, представени в надлежен превод на български език доказателства от Р. Т., както и други такива на български език, относими към основателността на подаденото заявление за установяване на български произход, необосновано се явява твърдението на процесуалния представител на ИАБЧ, че от представените от заявителя документи е невъзможно да бъде установен българския произход на възходящите на заявителя.

В заключение, съдът приема, че оспорената Заповед № О-490/2025-07-09 на изпълнителния директор на ИАБЧ е незаконосъобразен акт и същата следва да бъде отменена като преписката се изпрати за ново произнасяне, при спазване на дадените в настоящото решение указания, относно тълкуването на закона.

По делото не са ангажирани доказателства за реално направени разноси от страните, поради което такива не следва да се присъждат.

Така мотивиран и на основание чл. 172, ал. 2 от АПК Административен съд – София град, Второ отделение, 33 състав

Р Е Ш И:

ОТМЕНЯ Заповед № О-490/2025-07-09, издадена от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина като

ИЗПРАЩА административната преписка на изпълнителния директор на Изпълнителна агенция за българите в чужбина за ново разглеждане и произнасяне при съобразяване с мотивите, изложени в настоящото решение, в 14-дневен срок от получаване на преписката.

РЕШЕНИЕТО подлежи на обжалване с касационна жалба в 14-дневен срок от съобщаването му чрез Административен съд - София град пред Върховен административен съд.

ПРЕПИСИ от решението да се изпратят на страните.

СЪДИЯ: